Ч. 112. Чернівцї, недїля дня 19. вересня (2. жовтня) 1904 р. Рочник XX.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятницї і недїлї,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.
Редакция, адміністр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застереженє. — Рекламациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:
на цїлий рік . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . 1 „ 70 „
Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.
Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

ГРИГОРІЙ КАНТЕМІР

архипрезвитер-ставрофор, протоєрей Путилівского деканату, парох в Розтоках, рицар ордеру Франц Йосифа, властитель медалю за 40-лїтну вірну службу, член ц. к. повітової ради шкільної, голова „Вижницко-Путилівскої Ради“ і пр.

упокоїв ся по короткій недузї в Розтоках дня 28. с. м. в 77. роцї житя. Похорони тлїнних останків відбувають ся нинї перед полуднем.

Покійний родив ся 1825 року, став сьвященником 1852, парохом 1857, протоєреєм 1878 а архипрезвитером-ставрофором 1898 року. Первісно був приходником в Дихтинци а від кількох років в Розтоках на Буковинї. Що о. Григорій сповняв свої сьвященичі обовязки вповнї, про се сьвідчить найкрасше факт, що удостоїв ся почестий ба навіть уряду настоятеля деканату від наших консисторских верховодів, котрі не то що не надїляють своїми ласками чужих їм сьвященників, особливо Русинів, а противно не добачають і найбільших заслуг сьвященників-Русинів, ба, де тільки найдуть яку-небудь хоч позірну причину, допікають їм до живого, морять їх по голодівках... І покійний о. Григорій зазнавав від своїх настоятелїв довгий час чимало прикростий, особливо від свого попередника в протоєрействі, аж перебув усе лихо і тих, що єму єго заподївали і діждав ся на остаток того, що єму належало ся.

Як покійник відносив ся до народу, про се сьвідчить от хоч би добре слово, яким згадав єго кілька днів тому у „Рускій Радї“ дописуватель-Гуцул з Конятина. Пробувши більш як пів столїтя між нашими Гуцулами, о. Григорій знав їх, їхню вдачу, їхні добрі і лихі сторони, як не можна красше: умів до них заговорити, знав, що і де їх болить тай помагав їм радою і дїлом. Він одинокий сьвященник на цїлі наші нещасливі горі, що сам заложив у своїм селї читальню і касу. Се найкрасший доказ єго любови до народу, примір, який протоєрей дав своїм підчиненим, однак, крім одного Дихтинця, на жаль без успіху...

Другий примір наслїдуваня гідний дав покійник, станувши на чолї одинокого доси повітового політичного товариства „Вижницко-Путилівскої Ради“, котрого головою був до самої смерти. А й у иньших важних подіях брав о. Григорій чинну участь. Згадаємо тільки факт, що він проводив нарадам на славнім вічу рускої інтелїґенциї минувшого року, загріваючи до єдности і згоди всїх Русинів.

І так, як покійний на сїм вічу не завагав ся не тільки проводити зборам але брав навіть участь в нарадах над незавидним положенєм буковиньских Русинів у православній церкві, так відважно товаришував він нашим послам в їх поїздцї по гірских селах, коли розгоріла ся була борба з президентом Бурґіньоном, коли то не один „патріот“ страха ради не виходив із хати...

Згадуючи сї і багато иньших діл покійника, єго ясний погляд на наші справи народні, єго добру волю і щиру охоту причиняти ся помимо старечого віку до піднесеня руского народу на Буковинї, єго вірність і характерність у кождім зглядї, а надто єго лагідну, щиру, веселу і приязну вдачу як чоловіка, кидаємо і ми з глибоким жалем по утратї найстаршого руского сьвященника-патріота на Буковинї грудку на єго сьвіжу могилу і кличемо: Пером Тобі, Батьку, земля і память вічна від рода в рід!

* * *

На похорон виїхав з припорученя товариств наших професор Пігуляк, щоб попращати покійника в імени руско-народних товариств і зложити на могилї вінець з написею: „Рускі буковиньскі товариства доброму рускому пастиреви і щирому патріотови“.

Посол Николай Василько зарядив телеґрафічно також зложити вінець в єго імени з написом: „Оздобі мого виборчого округа, щирому незабутному приятелеви — Николай Василько.

Лїкар Жбанков. 22)

ПРО ЛЇКАРІВ.

(З приводу „Записок лїкаря“ В. Вересаєва).
Переклала Маруся Полтавка.

(Дальше).

XVI.

Покінчивши про „практику“ й шкідливі умови для лїкарів, хорих і цїлого суспільства, які вона викликає, подивимось на другу форму лїкарської справи, форму, істнуючу у самій Росиї, яка в сьому відношеню, завдяки земству, переважила Захід. Росийських лїкарів треба строго подїляти на дві ґрупи: л ї к а р і в г р о м а д с ь к и х і л ї к а р і в - п р а к т и к і в; до останних треба також зарахувати й більшість шпитальних і, на жаль дуже й дуже багатьох професорів; між сими двома ґрупами є перехідні степенї; друга ґрупа поки що більша першої, більш знакома міським мешканцям і тому, коли говорить ся про лїкарів, то маємо на гадцї лїкарів-практиків.

Розводитись багато про громадських лїкарів ми не думаємо, їм треба присьвятити окрему статю, а тут постараємось лише показати, які відміни відзначають їх від лїкарів-практиків. Громадська медицина є дїлом недавнього часу, вона повстала разом з заведенєм земства, себто меньше як перед 40 роками; земство вперше зрозуміло конечність загальної медичної помочи уґрунтованої на принципі взаїмної асекурациї, пізнїйше упорядковано сю справу за взірцем земської, по не-земських ґуберніях, і лише останнїми часами пішли за сим прикладом поки що нечисленні міста, яких дуже небагато. Отже тепер, не рахуючи фабричних і заводових лїкарів, ґрупу громадських лїкарів творять земські, сільські і думські (які служать в мійськім урядї). С і л ь с ь к і л ї к а р і по неземських ґуберніях є зразком земських лїкарів, але дїяльність їх не може поки що розвинутись цїлком з огляду на строго зазначені стани, брак явности, критики й спільної орґанїзациї; сільська медицина дорівнує, після свого значіня, земській, лише по заведеню земства, яко громадської основи, дїлаючої згідно з місцевими потребами а не після одноманїтних адмінїстрацийних вказівок. Д у м с ь к а м е д и ц и н а є також наслїдуванєм земської, але вона поки що не є цїлком громадською медициною, бо-ж більшість громадських лїкарів займає ся передовсїм практикою, а потім вже справами громадського лїкаря. Змушують їх займати ся приватною практикою вікові традициї, недостатна пенсия й зараза від иньших міських товаришів, які дістають великі гонорарі. Наші думи такі короткозорі й так переконані про конечність приватної практики для кождого лїкаря, що назначають своїм лїкарям невеличку пенсию, решту зоставляючи добирати приватною практикою, наслїдком чого розвиваєть ся і стає на першім плянї гонитва за практикою а думська робота відсуваєть ся на другий плян, як прикра конечність, що лїкаря мало цїкавить, прецїнь же санїтарна служба цїлком не сумішна з практикою, бо-ж санїтарний лїкар повинен бути цїлком незалежним і боротись з фабрикантами, власниками домів і т. и., а чи може-ж се робити лїкар, який прагне, щоб сї заможні особи лїчили ся в нього, і тут тяжко розібрати де кінчить ся гонорар а де починаєть ся хабар. Думські-ж санїтарні

Ольбрахтові лицарі.

„Лїси буковиньскі, якби можна витиснути соки, що оживляють ваші дерева то ще й нинї потекла би з вас кров Поляків, повбиваних невірними Волохами!“ Оттакими жалісними словами кличе один ґеоґраф давної Польщі.

Воно й справдї зложило ся так, що польскі затії на Буковину кінчили ся консеквентним неповодженем; — се тягне ся червоною ниткою через польску історию.

А однак хоч ся країна просякла кровию Ольбрахтових лицарів стала, як каже иньший письменник „tumulus Polonorom“ себто могилою Поляків так сучасні потомки історичної Польщі не хочуть, чи не можуть, засліплені безмежною аґресивностию, порозуміти науки, яку їм дає історий. При кождій нагодї старають ся вони скріпити свою позицию на Буковинї. Викупивши велику частину земель румуньских бояр зробили собі „кріпость“ у великій посїлости і відси бомбардують край то інтриґами закулїсовими то часописними атаками.

Оттаку паперову борбу розпочали галицко-польскі часописи вже від довшого часу. Те, що буковиньскі Русини осягнули бодай частину того, що їм належить ся доводить польских письмак прямо до безтями. Ось і стремлять польскі полїтики усїми силами до переміни ладу, який тепер став на Буковинї. А до сего йдуть способами, які вповнї цїхують ся шляхотскою ароґанциєю й бутою, езуїтскою перфідною дволичностию та безсоромностию банкротовичів, які бачучи, що їм усуває ся із-під ніг ґрунт — кладуть на послїдні карти все.

Притоку до тих елюкубураций дає вислїд послїдних соймових виборів і відповідне їм іменоване краєвого маршалка а вкінци зміна в краєвій президиї. Передовсїм у статях писаних на послїдну тему прямо не видно меж польскої безсоромности. Пальму першеньства в тих незавидних перегонах треба признати безперечно „Gaz.Narodow“-ій, яка побиває в тім зглядї навіть „Słowo polskie“. Невдаючись в подрібний розбір тих статий, обмежимо ся лише на поданю їхнього succus rei. Все лихо бачите на Буковинї пішло через кн. Гогенльоге, який „був типом старонїмецкого доктринера лїбералїзму..., урядника, що затоплює ся в душній атмосфері бюра в мертвих теориях кількох зле перетравлених а неопанованих книжок“... Ось він прийшовши на Буковину став бавити ся „експерементованем понатяганих теорий in anima vili“. „Потураючи крайним струям“ та „розпустивши як вихри на чотири части краю радикальні елементи, опер ся на династиї Васильків бар. Юрія і Кока, які як монархове обі півкулї земскі... подїлили між себе народи замешкуючі Буковину“. А се довело до того, що Буковина „стала ся булїоном для культур радикалїзму і анархії“ вигріваних під опікою правительства“!!! Симптомами того всего є послїдні вибори, підчас яких кн. Гогенльоге „не користав з власти, аби придавити анархію,“ з чого вийшло таке, що Поляки вийшли послами лиш із дїдичівскої куриї, ба що більше не кнеблював навіть преси!

Отсї „страшні історий“ в краю граничнім з Росиєю обурили не лише польских та румуньских дїдичів, але навіть, як запевнює „Gaz. Narodowa“ уміркованих Русинів себто москвофільских недобитків. Се неабищо!

Ergo правительство зі взгляду на невдоволене таких важних (!) чинників повинно сему зробити конець. Новий президент має здавити „анархію“, посадити Поляків в краєвім видїлї, в радї шкільній, ввести польску мову від унїверзитету аж до народних шкіл, одним словом убрати Буковину в польско-шляхетску конфедератку і все буде гаразд!

Солодкі мрії мають шляхотско-польскі писаки, та на жаль се все остане для них лиш квасним виноградом...

А що в чистій водї риби не ймеш, тож з иньшого боку заходить „Sł. pol.“. Лякає Жидів на ново „Січами“ а рівночасно по приятельски радить Русинам, щоб на спілку з Румунами розпочали кампанїю проти Нїмців, прецїнь — плете орґан „влосцянїна з под Ґрудка“ — Русинам на Буковинї гірше чим в Галичинї! Панове, а чогож Ви боїтесь, щоб від Буковини не заняли ся стїни Вашого царства в Галичинї?!

Оттак хотїлиби Поляки розбити мир, який панує на Буковинї, та безуспішно. Оттак промишляють потомки Ольбрехтових лицарів, що воюють як видно меньше лицарским оружем. Та в сих заходах зрстрічають ся лиш із протестом усїх буковиньских народів, дарма що їм секундує тутешна „Gaz. Polska“, поміщуючи ті безсовісні крутїйства в передруках. Остає хиба подивляти пожалуваня гідний упадок моралї і „наївність“ авторів тих статий. Невже й вони справдї думають, що Русини „anima vilis“, над якою можна і їм поексперементувати?!

Але най ті панове тямлять що у наших лїсах шумлять ще предавні буки, а імітаторів Ольбрахтових лицарів жде на Буковинї таж доля що і в давнину.

Олег Сатир.

Вістки з України.

Полтавське земство видало між иньшим статистичні материяли до славного причестенського ярмарку в с. Василеві, вважаючи, що таким робом зможе причинитись до познакомленя із побутом дооколичних селян. Між иньшим подано у тім справозданю вістки про збут „лїтератури“ між ярмаркуючими. А вгадайте, які книжки розійшли ся в найбільшім числї примірників?! Ось ті присмаки: „Вѣщанія святого объ антихристѣ и послѣдней судьбѣ сего мира“, „Історія о львицѣ, воспитавшей царского сына“, „Новѣйшій полный сонныкъ“ і т. д. Отже із народною лїтературою йде тут дїло точнїйсько як і між селяньством галицьким і буковинським, де найбільше розходять ся ріжні „издания“ Білоуса як „Сонники“ і „Ворожки“ а путні народні книжки, хоч їх і не багато, припадають порохом, як їх не спотреблять миши на снїданя. Наш пересїчний мужик має видно ориґінальний смак лїтературний, що не далеко втїкає від дитини.

Не диво, що виховане на такій лектурі селяньство не має належного сьвітогляду і вірить найбільше чудернацьким казкам і допускаєть ся вчинків, яким місце було ще хиба сотнї лїт тому.

В мене на думцї жидівські погроми. Недавно лучили ся вони в Сьмілій, а тепер повторили ся в Катеринославі, де запасні чини (резервісти) покликані до мобілїзациї, зрабували жидівські склепи й били їх власників. Полїция й козаки спершу зовсїм не інтервенювали аж відтак розігнали товпу. — Народ через війну та недорід невдоволений, а не добачуючи властивого виновника народнього лиха, зганяє свою лють на Жидах, на яких цовкують його підпори самодержавя цькують, буцїмто Жиди спричинили війну з Японїєю. З другоїж сторони самодержавна Росия стала послїдними часами робити Жидам уступки, а то нїякі заграничні банки, що є звичайно в жидівських руках, не хотїли дати пожички на воєнні цїли. І чиж довго ще вдавати меть ся самодержавю отся дволична гра?

(Конець буде).

Письма з краю.

Із Радівців.

Збори учительок.

Дня 27. відбули ся тут в сали ради мійскої довірочні збори учительок, що мали запротестувати проти звісного проекту платнї зредаґованого уч. Кісановичем. На зборах явило ся зо дві сотнї учительок та около 50 учителїв а з гостий пос. Ляндвер, бурмістр Брунштайн, др. Хомед і т. д. На збори наспіли привіти від послів віцем. др. Стефана Смаль-Стоцкого, Люпу, Штравхера, Відмана, Вайденфельда, Калитовского і Ляйґенгана та митроп. Репти. Редакция часописї „Промінь“, що є висловом руских учителїв вислала таку характерну депешу: „Стоячи на становиску правдиво поступовім і вільнодумнім будемо щиро і витревало попирати Вас в борбі о приналежні учительству права без ріжницї пола, о здобуте кращої екзистенциї для учителїв і учительок в рівній мірі. Засилаючи сердечний привіт сьвітлим зборам бажаємо найкрасших успіхів з нарад. Редакция орґану руского учительства Буковини і Галичини „Промінь“ в Вашківцях“.

Збори відкрила надуч. п. Воронка, зазначуючи цїль зборів, та заявляючи, що учительки мусять звертати ся в сю пору до тих, що мати муть в справі учительскої платнї послїдне слово. Після того вибрано предсїдателькою п. Лїндесову, управ. дївочої школи в Чернівцях, еї заступницею п. Юркевич, управ. школи в Сучаві а писарками п. п. Франк і Гефер із Радівців.

Преосїдателька Лїндес, подякувавши за вибір наводить здобутки жінок у всїх галузях людского знаня та їх всесторонну працю, яка чи не найвідповіднїйше приміщене находить в виховуваню молодїжи. Взиває учительок до гідного заховуваня тим більше, що справедливість „Вільнодумних“ не зможе ухвалити кривдячого учительки проекту.

Після того ухвалюють зібрані віднести ся до краєвого інспектора о защиту своїх інтересів а подібну резолюцию із висловом довіря для „Вільнодумного Союза“ на руки др. Авреля Ончула.

Властивий реферат про реґуляцию платнї виголосила уч. Тофанелль, критикуючи проект уч. Кісановича, бо після него бралаби прим. учителька із сивим волосом як раз тілько, що учитель, який лиш що вийшов із семинаря. Дальше старає ся збити всякі закиди роблені учителькам та винуватить за евентуальний роздїл між учительством заряд учительского товариства, не щадячи також закидів президиї 2. уч. віча за еї поведене супроти учительок. З окрема розводить ся бесїдниця ще над целїбатом учительок, який проектують учителї із ґрупи „Fr. L Ztg.“

В дискусиї над рефератом промовляли др. Хомед, якому з густа переривав уч. Кісанович, уч. Петровский а відтак уч-а Пароля, що просить ухвалити таку резолюцию; „Нинїшні збори учительок привівши на гадку сумні картини послїдного з'їзду буковиньских учителїв, є супроти поступків центрального заряду, який прецїнь має заступати інтереси цілого учительства а сим разом старав ся так соромно обнижити права учительок, до сеї степени обурені, що висловлюють названому зарядове своє недовіре“.

Боронити заряду і нефортунного проекту старав ся питомим собі способом уч. Кісанович, маючи на цїли головно обнизити стійність виводів д-ра Хомеда та доказати учителькам справедливість свого проекту. Бесїдник часто перебиваний з трудом ішов до своєї цїли, допчучи принципи справедливости, про помочи милиць в видї собою сконструованих спорадичних случаїв. Уч. Ґреґорович навпаки вважає, що подібний проект міг повстати у унїциаторів хиба при кавярнянім столї і жалїє що заряд уч. тов. міг з чимсь подібним виступити перед сьвіт. Арґументи Кісановича збивають з окрема ще уч-и п. Тофанель і Лїндес, а уч. Серафас загалом критикує дїяльність теперішного тов. учителїв, яке мало що робить а за те удержує ся терором. Такий терор слїдно було і на послїдних зборах, де прямо недопускано противних собі бесїдниць і бесїдників. Проти сих виводів, а в обороні учит. товариства і президиї 2-го зїзду учителїв, в якій сам засїдав. промовляв директор Ісакевич До сеї ккестиї треба зачислити і промову п. Паролї, яка пригадувала нетактовне поведене уч. Кісановича із послїдного зїзду, на якім він між иньшим прискакував з кулаками до п. Тофанелль.

Після того ухвалено резолюцию в якій висказує ся вотум недовіря краєвому товариству учителїв всїма голосами крім уч. Ерлїх з Сторожинця і еї помічницї серед заперечувань уч. Кісановича, який своєї „нервоввсти“ прямо не міг погамувати, так, що на его адрес стали падати із уст учасниць зовсїм не лестні епітети.

Після сего відчитала п. Лазарович текст петициї, яку задумують вислати учителеви в сїй справі до сойму.

Уч Ісакевич і Петровский просять щоби учительки петициї покищо не відсилали, бо може д. 2. наступить порозуміне між учителями а учительками, а через передчасне відіслане лиш наступить погіршене ситуациї. Борба мовляв — піде на ножі!

Надуч. Лїндесова вносить, щоб петицию таки підписати, а колиб з'єдинене д. 2./X. не наступило, то петицию вже тодї вишле ся.

Тепер приступають учительки до ґреміяльного підписуваня петициї, підчас того, як відчитує ся горі наведені наспіли депеші і привіти. На внесене уч. Ґреґоровича дебату закінчено, а предсїдателька замикає збори окликом в честь цїсаря.

—а.

Із Барбівців.

Новий „Кіш Січовий“.

В недїлю дня 25. с. м. було з полудня, як на просторій полянї в Барбівцях заграли моздїрі. А знаєш ти сей греміт читачу? Се будить ся нова частина народа руского та оповіщає, що кайдани темряви скинула і що бажає йти з лавою иньших до поступу, до лїпшої долї; сей поклик громовий оповіщає, що основує ся новий „Кіш Січовий“!

Здалека бачиш на полянї табор з верень, маюiь в сонцї хоругви, а посеред табору шатро з пестрих коверців. Довкруги стоїть здвиг народа, виднїють прапори „Січий“ з Неполоківців, Вашківців, Чорториї, Кіцманя. А всї чекають

лїкарі є часто практиками. Наведу один приклад: в одному великому містї, яке вимагало багато санїтарної працї, був перед кількома роками санїтарний лїкар, який, мимо того, що діставав цїлком достатну пенсию, 2000 чи 2400 карб. умудрив ся бути попри те лїкарем в однім великім научнім заведеню, при якім був шпиталь, викладав ґіґієну в одному чи двох закладах і мав велику практику в містї. І коли дума, бажаючи, мабуть визволити його від такої надмірної виснажуючої працї, відставила сього лїкаря, то він почув себе дуже ображеним, а другі лїкарі і де-хто з суспільства вважали його невинно потерпівшим — такий то загальний погляд на задачі громадського, а до того-ж санїтарного лїкаря а не такого що лїчить.

Тому то справжнїми громадськими лїкарями поки що є лише земські лїкарі, а з них переважно санїтарні й участкові, що живуть по селах; шпитальних же по повітових шпиталях, про ґубернїяльні шпиталї ми вже й не кажемо — також не рідко заїдає практика, по участках же вона невелика й є неминучим злом, з яким справжні земські лїкарі з усїх сил борють ся, стараючись і заможних мешканців свого участку зробити звичайними безплатними пацієнтами, себ то щоб вони ходили до амбулаторий і не вимагали, крім надзвичайних випадків, щоб лїкар їздив до них. Є, розумієть ся, практики pur sang і поміж участковими лїкарями, але вони є лише сумним виїмком.

(Далї буде).

з неспокоем початку! Та ось розніс ся голос труб, ударила музика — а в табор ідуть дорогі гостї: пани посли Пігуляк і Левицкий, др. Лев Когут, парох о. Ґорецкий і богато иньших інтелїґентів. І підходять гостї до шатра; дано знак, що збори розпічнуть ся — а п. Кушнїрюк, директор школи виступив і заявив, що збори можуть приступити до нарад, бо законні вимоги не стоять на перешкодї. На внесене п. Герасимовича вибрано з великою радостию на батька січового п. посла Пігуляка, а маму паню Руснакову з Чортория. П. посол виступив на перод — і в красній мові вияснив задачу „Січий“ — та заразом з належитою погордою зганив поступоване тих ворогів, що боять ся поступу народа, бо народ осьвічений не дає ся їм обдурювати. Єго промову нагороджено оплесками — а до вияснення статутів покликав січовий батько п. Стрийского, академика. Він витає молоду „Січ“ від акад. тов. „Січ“ в Чернівцях — пояснює мету товариства, поясню́є точки статута і яко бувалий січовик дає добрі ради для сего товариства. По сїм іде вибір старшини, причім честь кошового припала по слушним заслугам п. Кушнїрюкови. Коли оттак скінчено сущну часть зборів, виступили на мовницю делеґати „Січий“ з Неполоківців кошовий п. Душилевич, з Кіцманя кошовий п. Попович, з Чортория кошовий п. Руснак, з Вашківців осаула п. Лисан і п. Герасимович від учительства і пан Ґорецкий від акад. тов. „Союз“ в Чернівцях. По зборах відїхав п. пос. Пігуляк і приступлено до декляманций і забав народних. І рознесли ся з трибуни красні слова руской поезиї. І от товаришка „Січи“ з Кіцманя, панна Лисецка виголосила з правдивою вмілостию „Тополю“, дочка дир. Руснака з Чортория дитячими устами щебетала вірш „Рідна мова“, а січовик з Вашківців п. Брусак деклямував „Розрита могила“. Крім сего піднести належить попис „Січи“ з Вашківців, що відбула ґїмнастичні вправи. На закінчене відограли аматори „Січи“ з Кіцманя штучку „Знїмчений Юрко“ і „Сатана в бочці“; їх гра випала зовсїм добре мимо трудних обставин. — Коли стало вечеріти скінчено забави, а на знак закінчення торжества запалено ракети і штучні вогнї.

Коли бувати на зборах „Січи“ чи якої иньшої институциї народної, то обіймає чесного сина Руси незвичайно радісне чувство, бо бачить, як велика сила у народа, і як вона величаво встає до житя! Тож кріпи ся Народе, вставай Народе! А Ти, інтелїґенциє повни свій обовязок, неси сьвітло правди і добра в руцї чесній — по дорозї поступу до щастя!

Січовик.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 1. жовтня 1904.

Сьвяточне відкрите господарскої вистави, яку уладжує тов. „Bukowina“ відбуде ся в неділю дня 2. жовтня о год. 12-ій в полудне в стрілецкім павільонї (Народний город).

Із „Бук. Бояна“. В понеділок дня 3. жовтня і в вівторок 4. жовтня с. р. відбудуть ся проби „Бояна“ точно о год. 7-ій вечером. На сї дві проби запрашаємо всїх членів особливо давних. В понеділок по пробі відбуде ся засїдане виділу. Дальше подаємо до відомости, що заходом „Бояна“ відбудуть ся в суботу дня 8. жовтня в салї „Народного Дому“ сходини з танцями. Початок о год. 8-ій. Стрій візитовий. Вступ 1 корона від особи. — *М. Левицький*, голова, *О. Проскурницкий*, аранжер забав.

Із „Укр. Сокола“. Сим подаємо до відомости, що вправи в „Соколї“ пічнуть ся в половинї жовтня. Тому що мусимо справити прибори до вправ просимо членів, щоби вирівнали залеглі вкладки, та запрашаємо всїх приклонників девизи: „В здоровому тїлї здорові душі“, до вступленя в члени нашого товариства. Заразом подаємо до відомости, що у касиера товариства можна набувати народні марки, з яких більша часть доходу іде на наше товариство, як також паперцї циґаретові і тутки марки „Зоря“, оподатковані народними марками, яких знов більша часть доходу приходить на цїли „Укр. Сокола“ в Чернівцях. — *Модест Левицький*, голова, *Омелян Могильницький*, касиер.

„Головний Союз хлїборобских спілок в Австриї“ оповіщає, що удав ся до всїх австрийских соймів з петициями о запомоги з краєвих фондів. Доси таку запомогу ухвалив сойм шлезкий на 5 лїт, то є на час тривку теперішного єго законодатного періоду по 1200 кор. річно.

Наука істориї по середних школах. Крім розпорядку що до зміни науки клясичних мов видав міністер просьвіти др. Гартель ще й другий може ще й важнїйший розпорядок про науку історії в середних школах. Знанє історії полягає, не на рецитованю дат і вичислюваню борб. які зводили ріжні володарі — тільки в познакомленю із культурним розвитком людства. Ученика — говорить ся в розпорядку Гартля — не треба обтяжувати шематичним рядом подій, він має одержати ясний а влучний образ перемін всїх наших політичних і культурних відносин і розширених взаємин народів в послїднім століттю. Загалом можна уґрупувати предмет після напрямків часу: реставрациї, націоналізму і суспільних реформ. Політика біжучої хвилї мусить бути виключена із школи, але треба дійти до того, щоб ґїмназияст по скінченю школи мав глубші основи і живійший інтерес для поглублюваня розуміня сучасности.

Дефравдация в мінїсерстві просьвіти. В австр. міністерстві просьвіти відкрито дефравдацию 26.000 кор., якої допустив ся офіциял Фр. Раштік. Дефравдацию відкрито, переводячи шконтрум по Роштікови, який виїхав на урльоп.

Також конґрес! В Менчестер заповіджено міжнародний конґрес грабарів. Конґрес має бути получений із виставою погребових предметів як домовин, караванів, дизенфекцийних средств і т. д. Орґанїзатори конґресу розіслали переписні листки із чорними обвідками. Цїкаво, які резолюциї ухвалить конґрес, невже там буде й меморіял до смерти, щоб щирійше „опікувала ся“ інтересами грабарів?...

Оповістка. З причини незалежних від заряду каси позичкової і щадничої в Кадобівцях не відбули ся загальні збори того товариства дня 25. вересня с. р. — *Митро Гладій*, член ради надзорчої, *Николай Михайловский*, член старшини.

В Брідку (пов. Кіцмань) найдено д. 17. с. м. над правим берегом Днїстра мертву жінку в повнім одїню. Відтак пізнано в покійній 60-лїтну Настасю Стефюк із Вікна, яка як виказала секция доконала на собі самовбійства із причини невилїчимої недуги.

НАУКА, ШТУКА І ЛЇТЕРАТУРА.

З Озаркевичів Наталія Кобриньска **Казки**. Чернівцї 1904. Наклад власний. Видане Дениса Лукіяновича. Зміст: Передне слово видавця ст. I.—VII. — Що мене вражало ст. 1. — Судільницї ст. 5. — Чортище ст. 49. — Хмарниця ст. 75. — Простибіг ст. 82. — Рожа ст. 86—104. 15. кн. Цїна 1 кор.

Зоря ч. 7. і 8. (за липень і серпень). Зміст: Чортівска бочка — казка Юрия Федоровича, (Передрук). Трете Січове сьвято в Станиславові. (Передрук). Добра продаж, купно ще лїпше. Т. Яницкого. (Передрук). Куда женеш батюшка? (З ілюстр.). І. Повітове Січове свято в Снятинї.—У сїм випуску „Зорі“, яка сьвітить вже надто зиченим сьвітлом, є ще портрети О. Федьковича і ґен. Курокого. Адрес: Адміністрация „Зорі“ в Коломиї. — Річна передплата 1 кор.

Нїмецкі переводи із нашого письменьства. В 172. числї віденьскої „Arbeiter Zeitung“ помістив Клеменс Функенштайн переклад „Кленових листків Василя Стефаника п. з. „Ahornblättchen“, а в 1661—2 черновецкої „Bukow. Post“ подала п. Ірина Коралевич перевід „Опришка“ Юрия Федьковича п. з. „Der Räuber“.

(яв)

Видане творів Федьковича. Фільольоґічна секция Наукового тов. ім. Шевченка рішила в 1. части III. тому збірного видання Федьковичевих творів помістити ориґінальні твори драматичні після пляну д-ра Олекс. Колесси. Всякі документи, що відносять ся до житеписи Федьковича, а між ними й ті, що відносять ся до єго інспекторскої діяльности, яких достарчили краєвий інспектор Ом. Попович, і пов. інсп. Гр. Никорович будуть уміщені в послїднім томі збірного виданя. На основі достарчених актів реферував інспекторску діяльність Федьковича на засїданю названої секциї М. Павлик. Єго працю порішено по доповненях печатати в „Записках“ товариства.

(яв)

Науковий фейлетон.

Іван Раковський.

Вплив цивілїзациї на людські нерви.

(Конець).

То знов арґїйських жінок напала манїя, що вони є справдїшними коровами, а сучасний лїкар Мелямп поставив діяґнозу, що се не жарт, а справедлива хороба, і лїчив її чемерицею. Загалом у старинних хорували люди нераз на те, що їм здавало ся, що вони є ріжними зьвірями, як псами, когутами і т. и. і оповіданя про Менад і Бакхант мають тут мабуть свою причину. Та найчастїйшою з тих хороб була так звана лїкантропія, вовкулацтво, що полягала в сьому, що людям здавало ся, що вони є вовками.

Ся хороба була дуже розширена особливо поміж народами пастирськими, як Скитами, Аркадийцями, а навіть у Римлян; от пр. Плїний згадує, що в Антусовому родї завсїди один чоловік був засуджений бути вовком.

Ся хороба займала часто більший гурт людий. Вони бігали ночами по полях, вили мов вовки, громадили ся на горбах та розказували про себе, що їдять людське мясо та иньші дива. Звичайно вважано їх чародїями — але вже в старовину Павло з Еґїни уважав їх людьми хорими.

Як бачимо, старинні Греки і Римляни не були такі здорові духом, як се нам звичайно розказують, і ми переконані, що їхнї Бакханалії, Сатурналії та ріжні містериї, як пр. Елевзийські, мали в собі багато хоробливих, патольоґічних чинників. З приходом середних віків згадані нервові хороби зовсїм не зменьшують ся.

Християнство розширюване огнем і мечем защіплюєть ся дуже лише поверхово і душа середньовічного Европейця трівожить ся заєдно перед лихими духами, що їх повно було в його уяві. Фільософ такий як сьв. Августин († 430) пише виразно (De civitate Dei X. 22), що чорти спричинюють хороби, неврожай і непогоду та можуть замінювати людий у зьвірів.

Петро Льомбардський (XII) ст.) каже, що чорти знають будучність, а сьв. Тома з Аквіну висловлює подібні думки. Вальтер Мап, вихованок паризької висшої школи, доказує в р. 1180 зарівно як колись сьв. Августин, що боги Греків і Римлян були звичайними чортами.

Вільгельм, паризький епископ, (1228—1289) вірить теж сьвято, що чорти спричинюють бурї, розбивають човни та підпалюють доми і цїлі міста, а також відбирають чоловікови розум так, що він уважає себе зьвіриною пр. когутом або вовком, а Стефан із Бурбону думає, що чорт замінюєть ся в ночи в бабу і дусить малі дїти.

Так думали найбільше просьвічені люди тодїшних часів — а щож говорити про неосьвічений народ. Простолюдин тремтїв що хвилї перед лихими духами, а такий духовий стан дає знаменитий підклад до всяких духових схиблень і хороб. І справдї з'являєть ся чим раз то більше людий, що вважають себе ворожбитами, знахорями або відьмами, що мають зносини з чортами та силу доконувати незвичайні дїла.

Очевидно ті, що не попали в таку хоробу, вірили сьвято, що се правда, та мусїли боронити ся перед такими небезпечними людьми, а на се одинока рада — убиване таких несамовитих людий — і так з'являєть ся палене відьом, страшний проклін середньовічної некультурности (XIII ст.). Даремно Роджер Бакон (1214—1290) доказував, що се неправда, — віра в чортів і знахорів розширюєть ся чим раз більше, а враз із тим хороба чародїйництва прибирає епідемічний характер. Один із перших інквізицийних процесів відбув ся в р. 1275 проти одної старенької жінки, що мала зносини з чортом — а вже в р. 1485 в однім лише Бормі спалено 41 чарівниць, у Бернї в р. 1428 спалено їх більше як 200, а в Комо протягом 20 лїт (1506—1526) індаґовано що року коло 1000 осіб, а палено 100. За панованя Франца I. в Франциї спалено за чародїйство майже 100.000 осіб — та maximum осягнено мабуть над Реном в околиці Тревіру — там в однім роцї усмажено 6500 чарівників і відьом!

Не диво, що посеред такої атмосфери вибухають у середних віках від часу до часу в ріжних місцях Европи страшні нервові епідемії, що доходять до велитеньских розмірів.

Такою нервовою епідемією був між иньшим звісний хрестоносний похід дїтий 1212 р. Якийсь пастушок із Клюа в Вандомі терпів на галюцинацию, збентежений привидами зворушив своїх побратимів і у всїх зявляєть ся думка йти в похід здобувати Божий гріб; 30.000 дїтий зібрало ся в Марсилії та рушило на схід.

Багато з них почало проповідувати та пророкувати, а коли котрого з них силою задержували родичі, діставав мелянхолію і горячку.

Подібним проявом були і фляґелянти, що появляють ся від 1260 р.; майже аж до кінця XV. ст. були цїлі громади людий, що ходили від міста до міста, сьпівали набожні піснї та катували себе нагайками — або „білї“ „bianchi“, що вбирали ся в білі ризи і теж ходили громадами по Італії сьпіваючи та катуючи себе. Одні і другі терпіли на галюцинацию і неврастенічні обяви. Сюди належали також convulsionarii, що появили ся від 1374 р. над Реном і в Нідерляндах та полунагі, з вінцями на голові і з сьпівами танцювали доти, доки не впадали в конвульсийні епілептичні напади.

А всї ті страшні умові хороби зменшують ся тим більше, чим більше зближуєть ся сучасний культурний вік.

Правда, і нинї подекуди появляють ся подібні хоробливі прояви, як спіритизм і окультизм, армії спасеня, месиянїм ба навіть чарівництво — але се лише вже спорадично і без епідемічного характеру, немов би слабий відгук давних, страшних часів. Осталось лише ще кілька поважнїйших суспільних умових хоріб, як альнкоголїзм та moral-insanity (гниль моральна), але маємо повну надію, що зі зростом культури і вони зникнуть неминуче. А всї иньші хороби нервів і ума, як епілепсия, гіпохондрия, дур, чорна задума та т. и., се або прояви спадковости або некультурного, неґіґієнічного способу житя або в кінци питомої невитрівалої будови нервового укладу — та ніяк не наслїдки культури і цивілїзациї.

Бо як раз культура приносить із собою близше пізнанє тих хороб, розясненє причин їх повставаня, а в слїд за тим і епосіб лїченя тих хоріб та зменшуванє причин їхнього повставаня.

Не забуваймо в кінцї, що культура і цивілїзация, се природний вислїд чинностий людського ума, що чим раз то дальше поступає в свойому розвою та чим раз більше вдосконалює свої чинности. Не забуваймо далї, що культура і цивілїзация, прояснюючи чим раз то більше причину всїх явищ у природї, нищить силу таємних лихих духів, що постійно томлять некультурну людськість, дає чоловікови сьвідомість та почутє сили і переваги над мертвими силами природи, а тим самим дає людській душі більшу відпорність і більшу правдоподібність поясненя рівноваги та правильности чинностий мізку і нервів.

А проте культура і цивілїзация мусять зменшувати нервові хороби, а поступаючи чим раз дальше в розвою ведуть наш цїлий нервовий уклад до чим раз більшого здоровля і вдосконаленя.

Просимо відновити передплату і вирівнати залеглости, бо довжникам часописи більше не вишлемо.

Склад товарів Б. Бальтінестра молодшого

Чернівці, улиця Головна-Енценберга ч. 3.

Отсим подає до відомости що вже надійшли артикули осенні.

Капелюхи. Самостійна продаж капелюхів з ц. к. надвірних фабрик капелюхів І. Г. Іта у Відни, і Осипа Піхлера і Синів в Ґрацу Борсоліна в Александриї. Найбільший вибір капелюхів Габіґа, найліпших і найдешевших фабрикатів з фільцу, льодену, плюшу і т. п. в ріжних фасонах. Цилїндри і кляки після найновійшої моди

Шапки найновійшого фасону для пань, панів, дївчат, хлопцїв і дїтий.

Краватки і білє після найновійшої анґлїйскої моди. Сорочки мужескі, білі і в ріжних красках найлїпшого рода, модні ковнярики, маншети і хусточки до носа.

Артикули до подорожи, ташки з замочками або без них, валїзи, пуделка на капелюхи, пледи, мішочки на білє, парасолї, кошики на начинє, нецесарія, коци і т. и. шкіряні товари.

Артикули до польованя. Револьвери, рушницї найріжнороднїйшої конструкциї і амунїция.

Обув. Склад ц. к. ґоудиярскої фабрики обуви Ф. А. Попера як також Чапека. Найбільший вибір ріжнородної обуви для панів, пань, і дїтий. Черевики з Chevreaux, Corcalf, з телячої сатинованої шкіри і т. и. Черевики до ношеня дома і до турнованя. Все з найлїпшої сорти.

Товари паньчохові. Паньчохи для пань, панів і дїтий, найлїпше білє для стрілцїв систему Д-ра Лямана, шкарпитки, калесони і пр.

Рукавички найлїпшої сорти Glacè, Chair, з оленевої шкіри і т. и. сорти.

Парасолї Entoutcas, як також на дощ, найбільший вибір паличок до проходу; все найновійшої моди.

Артикули Lavn-Tennis, як ракети, бальони, черевики, пояски і иньші до тої гри реквізита для пань, панів і дїтий.

Щітки і гребінї. Найбільший вибір від найдешевших до найдорожших.

Замовленя з провінциї виготовляють ся сейчас. Товари котрі не подобають ся, принимаю назад.

Дентистичне Ателїє

Бернарда Сальтера

в Чернівцях, ул. Кароліни ч. 8.

поручає

Вп. П. Т. Публицї всї свої у круг того званя входячі роботи.

32 (—)

Найкрасше і відповідне виконане по найнизших цїнах.

Перша буковиньска цегольня „ПАТРІЯ", в Чернівцях.

38 (3—4)

ВИРОБИ:

А. ВИРІБ РУЧНИЙ:

ЦЕГЛИ ДО МУРУ
ФЛЯСТРІВКИ
ЦЕГЛИ ДО ГРУБ
ЦЕГЛИ ДО КЕРНИЦЬ
ЦЕГЛИ ДО ҐЗИМСІВ
ПОВНІ ЦЕГЛИ ДО КОМИНІВ

Б. ВИРІБ МАШИНОВИЙ:

ДРЕНІВКИ (в ріжних промірах)
ТРИКУТНИКИ, ЖОЛОБІВКИ
ДАХІВКИ
ДЕРЕВЛЯНКИ (до тонких стїн)
ЦЕГЛИ ПРАСОВАНІ, ФОРМОВАНІ (після рисунків).

Цегли „Rekontr" до плоских склепінь, патенту ЛЮДВІКА ВАЙСА.

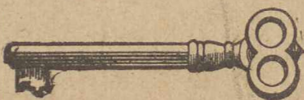
Замовленя виготовлаємо сейчас, точно і дешево.

МИЛОШІХТА

„Олень" „Марка" „Ключ"

Найлїпше найвидатнїйше і найдешевше мило. Вільне від всяких шкідливих домішок.

Всюди до набутя

При купнї належить зауважати, аби кождий кавалок мила мав напис „SCHICHT" і повисшу марку охоронну.

41 (1—26 н.)

---

37 (5—8)

Юзефи і Мілер

дроґерия, склад фарб, материялів, перфумерий, хемікалїй і пр.,

поручає

свій великий ново-сортований маґазин

фарб тертих, олїйних і инь., лякерів, покостів, посторонків, щіток, пендзлїв, чеколяди, смаровил до шкір, оливи, олїю і инь. товщів, артикулів технїчних, тоалетових, перфуми, мила, сьвічок, артикулів до праня і т. д.

Фотоґрафічні апарати, папір хемічний для фотоґрафів, шкла і плити до того, як також знаряди до фабричних прас.

НОВОСТИ в моментальнім електричнім осьвітленю, **кешонкові лямпки електричні,** домові лїхтарнї, шпильки до краваток, годинники, лїхтарі і т. д. все найлїпшого рода.

Цінники даємо на жадане. Все продаємо дешево.

Замовленя з провінциї виготовляємо сейчас.

Десеровий Виноград курацийний, солодкий (Chasselas) 5 Кільо 2 кор. 50 сот., висилає Др. Горват в Шентендре (Угорщина).

40 (3—5

Г. ФАЙЛЄС

усувач нагнїток

Чернівцї,

ул. Руска ч. 8.

8 (—)

За вигідною сплатою по 50 сот. тижднево з гори, або по 2 кор. місячно

доставляє що йно отворений

кредитовий маґазин товарів

Енценберґ-Hauptstrasse 23/a

ЗНАМЕНИТІ ДАМСКІ МАТЕРИЇ

23 центіметрові простирала, як також накривала, сальонові і хідникові дивани, машини до шитя, зеркала і сьвяті образи.

35 (8—10)

Маґазин одягів

Вашлер і Фаерберг

Чернівці, ул. Ратушева напротив готелю Централь.

поручає

на сезон осїнний:

Одяги для дам, панів, хлопцїв і дїтий по цїнах, які видержують всяку конкуренцию.

ФУТРЯНІ БОА ДЛЯ ПАНЬ І ПАННОЧОК,

в найбільшім виборі.

Для вигоди покупнїв даємо товари на сплату.

37 (11—24)

ВІДОЗВА.

При надходячім сезонї осьміляю ся звернути Вп. П. Т. Публицї увагу на мій

склад ріжних приборів

і додатків кравецких,

котрий заосмотрив я **в найбільший вибір названих товарів,** а то: в материї шовкові, плїши, кльоти, гафтки, стелївки, дивани, ріжнородні тканини і т. и.

НОВОСТИ в крепах, ґазах, тюлях, (ручної роботи) атласах, тріко і шовках, як також в білю і Glacè-рукавичках.

Склад всїх артикулів з маркою: Д. М. С.

О численні відвідини упрашає

Кароль Гельфан.

Чернівцї, ул. Головна (Hauptstrasse Nr. 13.)
(в сусїдстві **Дорнбавма.**)

39 (3—10 с. н.)

Оповістка.

Отсим маємо честь повідомити Вп. П. Т. Публику, що отворили ми в Ринку під ч. 5 в готелю під „Чорним Орлом"

МАҐАЗИН ОДЯГІВ

для панів дам і дїтий.

Маючи поверх 20-лїтну практику в тім заводї — свого часу оба затруднені у загально знаної фірми **Якова Ґольда,** — маємо надїю що Вп. П. Т. Публика як передше фірму Якова Ґольда, так і нашу ново отворену буде посїщати, а дякуючи вже з гори за довіре, запевняємо, що в кождім зглядї вдоволимо Вп. П. Т. Пиблику і пишемо ся

з гл. поважанем

Тайтлер і Штернберґ

маґазин одягів.

СТАЛІ ЦІНИ НАЙДЕШЕВШІ!!

30 (14—25)

Видає товариство **„Руска Рада"** в Чернівцях.

За редакцию відповідає Іван Захарко.

З друкарнї товариства „Рускої Ради" в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.